

Bevolkingsontwikkeling verschilt sterk per provincie in 2011

HANS KASPER EN LOLKE SCHAKEL

De bevolking van Nederland is in 2011 met ruim 70 duizend toegenomen. De demografische processen van geboorte, overlijden, binnenlandse en buitenlandse migratie die de bevolkingsontwikkeling bepalen verschillen sterk per provincie. Hoe zagen deze ontwikkelingen er uit voor het afgelopen jaar? Er is samenhang tussen de migratiestromen en de provinciale banenmarkt.

Foto: Jolande Siebenga

demodata

AANTAL ADOPTIES SINDS JAREN ZESTIG NIET MEER ZO LAAG

In 2011 zijn in Nederland 560 kinderen geadopteerd. Dit is het laagste aantal sinds 1965. In 2010 werden nog 720 kinderen geadopteerd. Sinds het meest recente piekjaar 2004 is het aantal adoptiekinderen vrijwel onafgebroken gedaald. In dat jaar werden 1.380 kinderen geadopteerd, ruim tweemaal zoveel als in 2011. Bijna alle adoptiekinderen komen uit het buitenland. In 2011 ging het om 535 kinderen. Dit aantal is sinds 1973 niet meer zo laag geweest. Tot halverwege de jaren zeventig werden vooral Nederlandse kinderen geadopteerd. De laatste decennia zijn dit er hooguit enkele tientallen per jaar. Een derde van alle buitenlandse adoptiekinderen komt uit China. In 2011 werden 180 Chinese kinderen geadopteerd. In 2004 waren dit er nog 800.

Bron: CBS.

Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is de totale bevolking van Nederland in 2011 met 70.103 mensen gegroeid naar 16.725.902. Er zijn ruim 179.000 kinderen geboren en er zijn ruim 135.000 mensen overleden, waardoor de natuurlijke aanwas positief is en bijna 44.000 bedraagt. Daarnaast zijn er ruim 160.000 mensen uit het buitenland naar Nederland gekomen en zijn er ruim 134.000 naar het buitenland vertrokken, waardoor een buitenlands migratiesaldo resulteert van plus 26.000. Per provincie verschilt dit beeld echter, mede omdat dan ook de binnenlandse migratie in de berekeningen moet worden meegenomen. Immers, bijna 600.000 inwoners van Nederland zijn vorig jaar binnen ons land tussen gemeenten verhuisd.

Provinciale verschillen

Per provincie doen zich verschillende ontwikkelingen voor zoals tabel 1 en tabel 2 laten zien. De totale bevolking nam in 2011 toe in negen provincies (Groningen, Overijssel, Flevoland, Gelderland, Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg) en daalde in

drie provincies (Friesland, Drenthe en Zeeland) als gevolg van uiteenlopende ontwikkelingen. In twee provincies is sprake van een negatieve natuurlijke aanwas, namelijk Limburg en Drenthe. Er zijn daar dus minder kinderen geboren dan dat er mensen zijn overleden. In zes provincies is het saldo van binnenlandse migratie positief en in zes provincies is het negatief. De provincies waar per saldo meer inwoners uit de rest van het land naar toe trokken waren Groningen, Gelderland, Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland en Noord-Brabant. De andere provincies zagen dus per saldo hun inwoners wegtrekken naar deze veelal grotere, meer centraal gelegen provincies. Het buitenlands migratiesaldo was in alle provincies positief. Met andere woorden, naar elke provincie kwamen meer mensen uit het buitenland dan naar het buitenland toe gingen. Wanneer de ontwikkelingen in zowel het binnenlands als buitenlands migratiesaldo bij elkaar genomen worden, dan blijkt dat het totale migratiesaldo in acht provincies positief was en in vier negatief. Het totale migratiesaldo was positief in de al genoemde provincies met een positief binnenlands migratiesaldo en in Flevoland en Limburg.

In een aantal provincies werd de bevolkingsontwikkeling in 2011 voor het grootste deel bepaald door de natuurlijke aanwas (in positieve zin in Friesland, Overijssel, Flevoland, Gelderland en Utrecht; in negatieve zin in Limburg). De invloed van het binnenlands migratiesaldo op de totale bevolkingsontwikkeling was vooral groot in positieve zin in Noord-Holland, en in negatieve zin in Friesland, Zeeland, Limburg, Drenthe, Overijssel en Flevoland. De invloed van het buitenlandse migratiesaldo op de totale bevolkingsontwikkeling was vooral groot in Friesland, Limburg, Zeeland (provincies waar de totale bevolking groeit klein of negatief was), Groningen, Zuid-Holland en Noord-Brabant. Het positieve saldo van de buitenlandse migratie zorgde er bijvoorbeeld in Limburg voor dat de negatieve natuurlijke aanwas en binnenlandse migratiesaldo werden gecompenseerd; in Drenthe lukte dat niet.

- Voor de gemeente Maastricht is in 2011 de bevolking primair toegenomen als gevolg van de positieve buitenlandse migratie (de natuurlijke aanwas en het binnenlands migratiesaldo zijn negatief), vermoedelijk vanwege het grote aantal buitenlandse studenten.
- Er kwamen veel meer mensen die al in Nederland wonen naar gemeenten als Kerkrade en Roermond dan er vertrokken naar de rest van Nederland uit deze gemeenten. Deze gemeenten lijken vooral inwoners te winnen van omliggende gemeenten.
- Roermond en Nederweert zijn de twee gemeenten waar de totale bevolking in 2011 steeg omdat natuurlijke aanwas, binnenlandse migratie én buitenlandse migratie alle drie een positief saldo vertoonden.
- Brunssum, Maasgouw, Roerdalen en Stein zijn de enige gemeenten waar de bevolking gedaald is omdat er sprake was van een sterfteoverschot én een negatief binnenlands migratiesaldo én een negatief buitenlands migratiesaldo.
- Venlo verloor in 2011 verreweg de meeste inwoners aan andere Nederlandse gemeenten: ruim 400 meer dan er verhuisden naar Venlo. Dat het inwonertal toch steeg lag aan een positieve natuurlijke aanwas en een positief buitenlands migratiesaldo.

De besproken CBS-cijfers zijn ook beschikbaar per gemeente. Bijvoorbeeld binnen een provincie als Limburg blijkt dat er ook tussen gemeenten

heel verschillende ontwikkelingen in de demografische componenten zijn waar te nemen (zie kader). Blijkbaar zijn er verschillende factoren die de aantrekkelijkheid van een provincie of ge-

Tabel 1. Demografische ontwikkelingen per provincie in 2011

	Bevolking op 1 januari 2011	Geboorten	Overledenen	Vestiging vanuit andere gemeente	Vertrek naar andere gemeente	Immigratie	Emigratie	Bevolking op 31 december 2011
Groningen	579.036	5.830	5.244	27.836	27.606	6.078	5.183	580.747
Friesland	647.282	6.651	5.604	22.568	24.205	3.286	2.699	647.279
Drenthe	491.411	4.599	4.645	15.711	16.501	2.103	1.980	490.698
Overijssel	1.134.465	12.601	9.225	32.285	33.468	7.390	6.470	1.137.578
Flevoland	391.967	5.108	2.167	12.796	13.220	4.034	3.052	395.466
Gelderland	2.004.671	20.524	16.568	72.108	71.453	11.876	11.257	2.009.901
Utrecht	1.228.794	14.815	8.824	51.403	50.242	9.588	8.559	1.236.975
Noord-Holland	2.691.477	30.226	21.036	102.475	98.190	36.327	32.813	2.708.466
Zuid-Holland	3.528.324	41.238	28.353	127.785	127.541	44.887	35.459	3.550.881
Zeeland	381.530	3.701	3.662	11.651	12.879	3.503	2.481	381.363
Noord-Brabant	2.454.215	24.944	19.758	79.680	79.194	19.623	15.955	2.463.555
Limburg	1.122.627	9.211	10.430	36.481	38.280	11.642	8.258	1.122.993
Nederland	16.655.799	179.448	135.516	592.779	592.779	160.337	134.166	16.725.902

Bron: CBS.

Tabel 2. Demografische groei per provincie in 2011

	Natuurlijke aanwas (Geboorten minus overlijdens)	Binnenlands migratiesaldo (Vestiging minus vertrek)	Buitenlands migratiesaldo (Immigratie minus emigratie)	Totaal migratiesaldo (binnenlands plus buitenlandse migratiesaldo)	Totale bevolkingsgroei
Groningen	586	230	895	1.125	1.711
Friesland	1.047	-1.637	587	-1.050	-3
Drenthe	-46	-790	123	-667	-713
Overijssel	3.376	-1.183	920	-263	3.113
Flevoland	2.941	-424	982	558	3.499
Gelderland	3.956	655	619	1.274	5.230
Utrecht	5.991	1.161	1.029	2.190	8.181
Noord-Holland	9.190	4.285	3.514	7.799	16.989
Zuid-Holland	12.885	244	9.428	9.672	22.557
Zeeland	39	-1.228	1.022	-206	-167
Noord-Brabant	5.186	486	3.668	4.154	9.340
Limburg	-1.219	-1.799	3.384	1.585	366
Nederland	43.932	0	26.171	26.171	70.103

Bron: CBS.

Foto: Jolande Siebenga

meente bepalen om er te blijven of om er naar toe te gaan. Deze liggen ten grondslag aan de hier geschetste ontwikkelingen.

Werkgelegenheid

Een factor die een rol speelt bij het verklaren van de migratiestromen tussen de provincies is de werkgelegenheid, bijvoorbeeld in termen van de concentratiedichtheid van het aantal banen in de regio. In tabel 3 wordt de verhouding tussen het aantal banen van werknemers in december 2010 en de omvang van beroepsbevolking (volgens de nationale definitie van het CBS) eind 2010 weer-

gegeven. Hoe hoger het aantal banen per hoofd van de beroepsbevolking, hoe groter de werkgelegenheid in feite is. Hoe lager het aantal banen per hoofd van de beroepsbevolking, des te minder banen zijn er beschikbaar voor de beroepsbevolking. De concentratiedichtheid kan groter zijn dan 1 omdat de beroepsbevolking alleen bestaat uit personen van 15 tot 65 jaar die 12 uur of meer per week werken of willen werken. Kleine banen worden dus niet altijd meegeteld in de beroepsbevolking.

Uit de tabel blijkt dat de concentratiedichtheid van het aantal banen in de provincies Utrecht en Noord-Holland boven de landelijke concentratiedichtheid van het aantal banen per hoofd van de beroepsbevolking ligt of er gelijk aan is. Dit wil zeggen dat er per hoofd van de beroepsbevolking in deze twee provincies meer banen beschikbaar zijn dan landelijk. Deze twee provincies hebben een positief binnenlands migratiesaldo zodat het verhuismotief 'werken' een belangrijke verklarende factor lijkt voor de interprovinciale migratiestromen in 2011. Voor de meeste provincies geldt dat naarmate het aantal banen per hoofd van de beroepsbevolking hoger is, het binnenlandse migratiesaldo voor die provincies vaker positief dan negatief is. Met andere woorden, wanneer de werkgelegenheid groter is, is er ook vaker een migratie naar die provincies toe, dan naar provincies waar de werkgelegenheid kleiner is.

Huizenmarkt

De werkgelegenheid per provincie is niet de enige factor die de migratiestromen bepaalt. Veel andere factoren zijn in directe of indirecte zin mede bepalend voor deze werkgelegenheid, en dus voor de wel of niet gewenste migratiestromen.

De huizenmarkt speelt een rol bij het vinden of veranderen van baan. Naarmate het moeilijker is een huis te verkopen, zal men minder gauw (kunnen gaan) verhuizen om elders te werken. De tegenwoordig veel genoemde gewenste flexibiliteit op de arbeidsmarkt wordt dus niet bevorderd door een koophuizenmarkt die 'op slot zit'. Wanneer de markt voor koophuizen weer goed gaat functioneren, zal dit ook zijn invloed hebben op de migratiestromen tussen provincies. Om toch flexibel te zijn, zullen werknemers mogelijk eerder een huis huren dan kopen.

Tevens spelen studiekeuzemotieven een rol bij de migratiestromen. Naast een binnenlandse migratie naar studentensteden zien we ook steeds vaker een buitenlandse migratiestroom van studenten uit het buitenland die in Nederland komen studeren. Buitenlandse werknemers uit Midden- en Oost Europa zijn vaak werkzaam in die provincies met een relatief groot deel van de werkgelegenheid in de agrarische sector: Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg.

Prof. dr. H. Kasper en **dr. L. Schakel**, Etil bv, Maastricht, e-mail: h.kasper@etil.nl

Tabel 3. Concentratiedichtheid van banen van werknemers per provincie

	Banen van werknemers *	Beroepsbevolking**	Aantal banen per hoofd van de beroepsbevolking
Utrecht	665.600	600.500	1,11
Noord-Holland	1.388.200	1.307.500	1,06
Noord-Brabant	1.199.200	1.158.500	1,04
Zuid-Holland	1.660.800	1.656.500	1,00
Overijssel	522.600	526.500	0,99
Gelderland	906.900	924.500	0,98
Limburg	489.100	503.000	0,97
Groningen	245.200	262.500	0,93
Drenthe	193.800	210.000	0,92
Zeeland	150.700	167.000	0,90
Friesland	255.200	289.000	0,88
Flevoland	146.300	190.000	0,77
Nederland	3.253.000	3.066.500	1,06

* per december 2010

** gemiddelde van het laatste kwartaal van 2010 en het eerste kwartaal van 2011

Bron: CBS.